

AUDRONĖ KAUKIENĖ
Klaipėdos universitetas

Mokslinių tyrimų kryptys: veiksmažodžio istorija, prūsistika.

IMITATYVINĖS KILMĖS VEIKSMAŽODŽIAI PRŪSŲ KALBOJE

The Origin of Verbs of Imitation
in Prussian

ANOTACIJA

Straipsnyje aptariami terminai, susiję su naujų žodžių formavimu. Aiškinama imitatyvo sąvoka. Prūsų kalbos paminkluose ieškoma imitatyvinių ar imitatyvinės kilmės veiksmažodžių, aptariami jų struktūros ypatumai. Lyginami rytų baltų imitatyvai su prūsiškaisiais.

ANNOTATION

The article discusses terminology associated with the formation of new words and presents the concept of the imitatives. The verbal imitatives and verbs of imitative origin are collected from the sources of Old Prussian language and their structural characteristics is analysed. The imitatives of Old Prussian language are compared with the ones of Eastern Baltic languages.

NAUJŲ ŽODŽIŲ FORMAVIMAS IMITATYVINIŲ BŪDU

Nauji žodžiai kalboje gali būti sudaromi gana įvairiai. Geriausiai pažįstamas būdas – daryba, ypač morfologinė daryba, pagrįsta dvinariškumo principu: pamatinis žodis (ar žodžiai) ir darinys. Daryba vadinamas ir kitoks žodžių atsiradimo būdas, nesikeičiant jo struktūrai, tačiau pakintant funkcijai ar reikšmei. Tai sintaksinė ar semantinė daryba. Darybos (ypač morfologinės) būdu kalboje susiformuoja dauguma

ESMINIAI ŽODŽIAI: darinys (vedinys), forminys, performinys, plėtinys, imitatyvai.

KEYWORDS: derivative, formative, performative, expansive, imitatives.

naujų žodžių, ir juos galima vadinti dariniais. Žodžiai gali atsirasti dar kitais būdais, nesiremdami į kitus (t. y. pamatinius) žodžius – tiesiogiai kuriant naujus žodžius ar performuojant senuosius. Tai gali būti šaknų plėtimas¹ ar kamieno performavimas, pakeičiant struktūrinį tipą², nors lingvistų darbuose jie dažnai painiojami su daryba (apie tai plačiau Kaukienė 2005). Taip atsiranda plėtiniai ar performiniai.

Vienas iš mažiausiai tirtų būdų – naujų žodžių formavimas (kūrimas) **imitatyviniu** būdu. Taip susidaro tiesioginiai forminiai (imitatyvai ar onomatopėjiniai žodžiai), tarsi pamėgdžijantys tikrovės garsus (dažniausiai) ar vaizdus, judesius. Imitatyvai gali būti įvairios kalbos dalys. Paprastai tokiu būdu atsiranda emocinės–ekspresinės kalbos dalys (jaustukai ir išiktukai), pvz.: *oi, trrr, plumpt*. Panašiai gali atsirasti ir veiksmazodžiai, kuriems suformuojamos šaknys ir suteikiama tam tikra veiksmazodžiui būtina morfologinė forma (*biřgzti, čiulbėti*). Kitos kalbos dalys imitatyviškai susiformuoja rečiau, nors imitatyvų gali būti ir vardažodžių, ypač daiktavardžių.

Imitatyvams būdingas ikoniškumas. Juos galima atpažinti iš glaudaus garsinės struktūros ir konkrečiosios semantikos sąryšio. Be to, imitatyvams būdingos „sunkios šaknys“, turinčios daug priebalsių, dvigarsių, dvibalsių. Su reikšme dažniausiai yra susiję priebalsiai, pavyzdžiui: šnypščiamieji š, ž (reiškia šlamesį, užimą: *ošia, ūžia, šniokščia*), r (reiškia vibraciją, drebėjimą: *virpa, tirta*) ir pan.

Kartais susidaro artimōs reikšmės ir struktūros sinonimai, besiskiriantys kai kuriais priebalsiais ar balsiais (plg. *uřzia, buřzia, biřzia*), tačiau konsonantizmo ar vokalizmo įvairavimas yra nedėsningas, netelpa į reguliarios balsių ar priebalsių

¹ Šaknų plėtimas lingvistinėje literatūroje dažnai atpažįstamas (ypač etimologiniuose darbuose), tačiau neretai painiojamas su morfologine daryba. Išplečiant šaknį, prie senosios bazinės šaknies prisijungia naujas elementas – plėtiklis. Pavyzdžiui, iš bazinės šaknies ide. **ten-* (lo. *teneō* ‘tėsiu’, lie. *tėvas*) su plėtikliais *-s-* ar *-p-* susiformuoja veiksmazodžiai lie. *tęsti*, pr. *tiēnstuwei* ‘traukti’ ir lie. *tempti*, la. *tiēpt(iēs)* ‘spirtis, spyriotis’. Naujai susiformavusiame žodyje prie išplėstos šaknies prisijungia ir būtni kaitybiniai elementai. Tačiau plėtimas – tai ne morfologijos, o fonetikos (ar morfonologijos) dalykas. Šaknį išplečiantys elementai (plėtikliai) kartais kiek modifikuoja reikšmę, tačiau nėra pamato kalbėti apie darybinę reikšmę. Taip sudarytą žodį galima vadinti plėtiniu.

² Žodžiai gali atsirasti iš tos ar kitos šaknies, performuojant kamieną, pakeičiant struktūrinį tipą. Lietuvių ir latvių kalbose iš vienos šaknies gali atsirasti du ar daugiau veiksmazodžių, turinčių kategorinės reikšmės skirtumą (šaknų išsišakojimas). Taip greta (*i*)*a-* ar *na-*kamienių susiformuoja tos pačios šaknies intarpiniai ar *sta-*kamieniai veiksmazodžiai, pvz.: lie. *kėlti* – *kėlia* / *kilti* – *kyla*; la. *celt* (*ēl*) – *ceļu* / *cilt* – *cilstu*. Kartais veiksmazodžiai gali tiesiog pakeisti struktūrinį tipą, geriau prisiderindami prie kategorinės reikšmės, plg. lie. *gēma* → *gimsta*, lie. *dęgti, dėga* ‘degti, kurti’, ‘liepsnoti’ → tarm. *dėgia* ‘(už)dega, (už)kuria’ ar *dēnga* ‘svyla, (pri)kempa’, la. *degt, degu* ‘degti, liepsnoti’, *degt, dedzu, dedzu* ‘degti, kurti ugnį’. Dar kitoks struktūrinio tipo pakeitimas – būtojo laiko priesagos apibendrinimas bendračiai (ir antrinė tematizacija būtojo laiko formose), plg. *reikti, reikia, reikė* (tokia paradigma dar vartojama rytų aukštaičių tarmėse) → *reikėti, reikia, reikėjo*. Taip atsiradę ir *tekėti* tipo veiksmazodžiai (žr. Jakulis 2004: 155–156, 162), gal ir kai kurie žodžiai su kitomis priesagomis (pvz.: *žinoti, giedoti*). Kamieno performavimas negali būti laikomas morfologine daryba, nes nėra susijęs su darybine reikšme. Tokie performuoti žodžiai gali būti vadinami perdirbiniais (performiniais).

kaitos rėmus. Taip yra todėl, kad tai ne giminaičiai, o savarankiškai susiformavę tiesioginiai forminiai, susidarę imituojuant panašius garsus, vaizdus ar judesius.

Imitatyvinės kilmės žodžiai neretai vadinami garsažodiniais (vokiškai *lautnachahmend*, rusiškai *звукподжательные*), tačiau tai nėra visiškai tikslu. Nors daugelis imitatyvų yra garsų pamėgdžiojimai, jie gali reikšti ne tik garsus, bet ir judėjimą, vaizdus (*varvėti, tviėksti, blizgėti* ir kt.).

Imitatyvai gali būti įvairaus senumo. Naujausieji atpažįstami pagal ypač ryškų morfonologinės sandaros ir reikšmės ryšį. Svarbus kriterijus imitatyvų senumui nustatyti – etimologijos duomenys. Kuo daugiau žodis turi atitikmenų giminiškoje (ypač tolimesnėje) kalbose, tuo senesniu jį galima laikyti. Imitatyviniu būdu žodžiai galėjo formuotis nuo seniausių laikų. Vėliau glaudų struktūros ir semantikos ryšį nublukino dėsningi fonetikos pakitimai ar reikšmės raida.

Kartais įvairūs žodžių darybos ar formavimo būdai gali vienas kitą papildyti. Šiuo atveju svarbu, kad iš imitatyvų – tiesioginių forminių – morfoliginės darybos ar šaknies plėtimo būdu gali būti padaromi ar performuojami nauji imitatyvai, pvz.: *kařkti – karksėti, karksėti, bũmpt – bumbsėti* ir pan. Prie šaknų gali prisilieti neturintys darybinės reikšmės morfoliginiai ar morfonologiniai kamieną sudarantys elementai, ypač priesagos (*ulbėti, čiurlėnti*). Neretai šie žodžiai turi reduplikacijos požymių ir kartais primena atitinkamo tipo garsažodžius (ištiktukus): *burbti, dundėti, tirtėti*, plg. *bur-bur, dun-dun, tir-tir* ir pan. Tačiau šitokių garsažodžių negalima laikyti pamatiniais žodžiais, be to, ne visuomet greta veiksmažodžio tokie žodeliai yra (pvz., *zirzėti*).

IMITATYVAI PRŪSŲ KALBOJE

Prūsų kalboje, kaip ir kitose baltų kalbose, galėjo būti įvairių imitatyvų. Tačiau prūsų kalbos imitatyvai, ypač veiksmažodiniai, beveik netyrinėti.

Elbingo žodynėlyje veiksmažodžių nėra. Dauguma žodžių daiktavardžiai, galima rasti ir daiktavardinių imitatyvų. Labai ekspresyviai skamba kai kurie paukščių pavadinimai, kurie dažnai yra susiję su tam tikrais garsais, plg.: *droanse* [drō^anze] ‘griežlė’, *prapolis* [parpulis] ‘kukutis’, *gerto* ‘višta’, *gertis* ‘gaidys’, *tresde* ‘strazdas’ ir pan. Garsažodinis, regis, ir paties paukščio pavadinimas *pepelis* [pipelis] ar [pipalis] (plg. *pip-palins* K). Be to, ir paukščių, ir kitų gyvūnų pavadinimai gali būti susiję su tam tikrais būdingais judesiais *weware* ‘voverė’, *spurglis* ‘žvirblis’. Kai kurie iš tokių daiktavardžių gali būti tiesioginiai forminiai, o kiti gali būti padaryti iš imitatyvinės kilmės veiksmažodžių. Tiesioginiais forminiais patikimiausia laikyti tuos žodžius, kurie sudaryti reduplikacijos būdu (*penpalo* ‘putpelė’, *werwirsis* ‘vieversys’, *weware* ‘voverė’ ir pan.). Kai kuriuos pavyzdžius galima laikyti deverbatyvais, pvz.: *spurglis* ‘žvirblis’ : lie. *spuřgti, -ia* ‘sprukti, skubėti’ ir ‘sparnais purpti, birbti’ (pavyzdžiai LKŽ – iš Mažosios Lietuvos

(Mit150, NdŽ, KŽ)), la. *spurgt*, *-dzu* ‘(apie paukščius) skrajoti, plazdenti’. Gaila, kad iš vedinių negalima spręsti apie pamatinių veiksmažodžių struktūrą. Šiaip ar taip, šie pavyzdžiai rodo, kad prūsų kalboje imitatyvų tikrai būta.

Katekizmuose dėl teksto pobūdžio sunku tikėtis imitatyvų gausos. Imitatyvai būdingi ne kiekvienam tekstui. Jie visai nebūdingi mokslo kalbai, kuriai tolimesnė ir emocija, ir ekspresija, jų negali būti daug rimtuose religiniuose katekizmų tekstuose.

Rytų baltų kalbose veiksmažodinių imitatyvų yra gana nemaža, todėl tikėtina, kad ir gyvojoje prūsų kalboje jų tikrai turėjo būti. Šio tyrimo uždavinys – ieškoti prūsų kalbos paminkluose veiksmažodinių imitatyvų. Siekiama atrinkti visus prūsų kalbos pavyzdžius, kurie galėtų būti laikomi imitatyvais ar gali būti imitatyvinės kilmės, ir apžvelgti jų morfologinę struktūrą, gretinant su veiksmažodiniais imitatyvais rytų baltų kalbose.

PAVYZDŽIŲ ATRANKA

Analizei stengtasi atrinkti pirmiausia tuos veiksmažodžius, kurių imitatyvinis pobūdis kelia mažiausiai abejonių – yra neabejotinas semantikos ir morfonologinės sandaros sąryšis. Deja, tokių pavyzdžių labai maža.

Todėl aptariami visi veiksmažodžiai, bent kiek panašūs į imitatyvus, ypač tie, kurie turi garsinę reikšmę. Be to, apžvelgiami ir tie pavyzdžiai, kurie turi imitatyvinio tipo giminaičių kitose kalbose, pvz.: pr. *stēn-* / *stin-* ‘kentėti’ : ryt. bl. **stēn-* ‘dejuoti, stenėti’ (prūsų kalboje reikšmė suabstraktėjo) – lie. *stēnėti, stēna, -ėjo*, la. *stēnēt, stēnu, -ēju*. Tokių veiksmažodžių imitatyvinė kilmė, nors ir gana nesunkiai atkurama, vis dėlto yra išblukusi. Atsisakyta veiksmažodžių, kurių garsinė reikšmė neturi jį atspindinčios garsinės sandaros ir jos nebeįmanoma rekonstruoti remiantis kitomis kalbomis.

Kartais nelengva nustatyti, ar žodis, susijęs su garsu, tikrai yra imitatyvas. Tarp imitatyvų ir neutralios reikšmės žodžių yra veiksmažodžiai, reiškiantys kalbėjimą ar dainavimą. Vieni kalbėjimo veiksmažodžiai yra aiškūs imitatyvai, savo garsine sandara atspindintys kalbėjimo procesą, tačiau kitų kalbėjimo reikšmė atsiradusi kitaip. Daugeliui kalbėjimo veiksmažodžių imitatyvinė kilmė nesunkiai atkurama. Tokių pavyzdžių nemaža lietuvių bendrinėje kalboje ar tarmėse. Jie yra praradę ekspresinį atspalvį ir bereiškia tik kalbėjimą, pvz.: *kal̃ba, šñka, dud̃ena, niū̃kia*. Neretai tokie veiksmažodžiai turi neigiamą, paniekiamą emocinį atspalvį, plg. lie. *tar̃škia, tr̃ata*³. Kitose kalbose kalbėjimo reikšmė taip pat gana dažnai išrieda iš garsinės, plg. vok.

³ Gražių tokio tipo pavyzdžių galima rasti Kristijono Donelaičio *Metuose*:

Juk žinai, kaip daug pliuškēt gal moterų būdas,

Kad jos ant česnių dėl namo reikmenių vapa.

sprechen, angl. *speak* (germ. *sprek-* ‘kalbėti’ iš ‘traškėti, rėkti’). Garsažodinės kilmės šaknis turi ir šie priesaginiai veiksmažodžiai: r. *говорумь*, sen. r. (iš s. sl.) *глаголумь*. Vienas iš tokių veiksmažodžių galėtų būti ir pr. *billīt* ‘kalbėti’: lie. *bylėti* ar la. *(at)bildēt* ‘(at)sakyti’: lie. *bildėti*. Šio tipo (t. y. imitatyvinės kilmės) veiksmažodžiai šiame straipsnyje apžvelgiami. Tačiau yra ir tokių kalbėjimą (ar dainavimą) reiškiančių veiksmažodžių, kurie ne tik sinchroniškai, bet ir diachroniškai (etimologiškai) negali būti laikomi imitatyvais, pvz.: lie. *giedoti*, *sakyti*, la. *dziedāt* ‘giedoti’, *sacīt* ‘sakyti’, r. *нѣмь* ‘t. p.’. Šių žodžių šaknys nėra istoriškai susijusios su garsais, jie kitokios kilmės. Tokių veiksmažodžių yra ir prūsų kalboje, plg. *gerbt* ‘kalbėti’, *waitiāt* ‘kalbėti’, *gerdaut* ‘sakyti’. Jie imitatyvais nelaikomi ir jų analizuojant atsisakoma.

ANALIZĖS TVARKA

Lietuvių ir latvių kalbų imitatyvų morfologinė ir morfonologinė sandara turi tam tikrų bendrumų. Jie gali būti ir šakniniai veiksmažodžiai, ir priesaginiai. Todėl ir prūsiškoji medžiaga analizuojama, ieškant specifinių struktūros ypatumų. Pirmiausia aptariami šakniniai (nepriesaginiai) prūsų kalbos veiksmažodžiai, o po to – priesaginiai veiksmažodžiai, sugrupavus juos pagal priesagas.

1. ŠAKNINIAI (NEIŠVESTINIAI) VEIKSMAŽODŽIAI

Rytų baltų kalbų šakniniai imitatyvai yra tam tikrės jiems būdingos struktūros. Lietuvių kalbos šakninių imitatyvų struktūriniai tipai yra tokie: *ia* kamieno (*biŗzia*, *buŗbia*, *zŗzia*, *ziŗzia*, *zviŗbia*), intarpiniai ar *sta* kamieno (*puŗpsta*, *paŗpsta*, *kvŗŗta*). Neišvestiniais laikytini ir miŗriojo tipo *a*-kamieniai su priesaga *-ėti* (*bŗzga*, *burzgėti*; *dũnda*, *dundėti*, *blizga*, *blizgėti*). Panaŗsaus tipo veiksmažodžių nemaŗa ir latvių kalboje, todėl kai kuriuos imitatyvus ar jų struktūrinius tipus galima laikyti bendrais rytų baltams. Kai kurie iš jų jau tirti ir apraŗyti: apie imitatyvinius (garsaŗodinius) *ia* kamieno veiksmažodŗius yra raŗiusi Jũratė Lubienė (Lubienė 2005: 161–171)⁴, o apie imitatyvinius *a* kamieno veiksmažodŗius su priesaga *-ėti* – Erdvilas Jakulis (Jakulis 1996: 8–17; 2005). Prūsų kalboje, matyt, nebuvo susiformavęs veiksmaŗo-

⁴ Latvių kalboje šakninių imitatyvų daug maŗiau negu lietuvių, o slavų kalbose beveik visai nėra (tokie pavyzdŗiai kaip s. sl. *zvęgъ*, *zvęŗti* ‘verkũde’, r. (baŗn. sl.) *звягу*, *звягати* ‘dainuoti, plepėti’, r. tarm. *звягу*, *звячь* ‘loti’: lie. *ŗvėngti*, *ŗvangėti*, la. *ŗviegт* ‘ŗvengti’ šaknis iŗplėsta iš ide. **ŗhуen-* ‘tõnen (skambėti)’ (Pokorny 1959: 490–491, Vasmer II 88) yra labai reti.

džių struktūrinis tipas, atitinkantis lietuvių ir latvių *a* kamieno veiksmažodžius su priesaga *-ē- (jie yra performuoti šakniniai, apibendrinus būtojo laiko kamiengalį *-ē bendraties ir kai kurioms kitoms formoms; lietuvių ir latvių kalbose preterito kamieno balsis ē virto bendraties ir būtojo laiko priesaga, ir veiksmažodis nustojo buvęs šakniniu, plačiau apie tai žr. Jakulis 2004). Todėl svarbu rasti šio struktūrinio tipo veiksmažodžių etimologinius atitikmenis prūsų kalboje.

Prūsų kalbos paminkluose yra apie 70 šakninių veiksmažodžių. Jų šaknys įvairios struktūros, daugelis gana sudėtingos, turi daug priebalsių, dvibalsių, dvigarsių⁵. Tai leidžia manyti, kad tarp jų galėjo būti ir imitatyvų, kuriems sunkios šaknys būdingos. Nors visiškai patikimų imitatyvų nerasta, tačiau keletą pavyzdžių verta čia aptarti: **trenk-* / **trink-* ‘trenkti’, *grīm-* (*grēm-?*) ‘giedoti’ ir *stēn-* / *stin-* ‘kentėti’.

**trenk-* / **trink-* ‘trenkti’

Prūsiškasis veiksmažodis kilęs iš baltiškos šaknies **trenk-* / **trink-*, kuri reiškia ‘trenkti’, ‘su garsu smogti’. Paliudytas dviem formomis: *trencke* MBS ‘trenk’ ir *per-trincktan* III ‘užkietėjusį (užsispyrusį)’.

Pr. *trencke* MBS ‘trenk’ galima sugretinti su ryt. bl. **trenk-* / **trink-* ‘mušti, trenkti’, plg. lie. *treñkti*, *-ia*, *-ė*, la. *trèkt* (*iê*), *-cu*, *-cu* ‘smogti, trenkti; ginti, varyti’, *trènt* (*ê*), *tręncu*, *trencu* ‘t. p.’. Seniausia reikšmė būtų galima laikyti garsinę. Kai kurie tos šaknies žodžiai turi vien garsinę reikšmę, plg. veiksmažodžius lie. *trinkėti*, *trinka* ‘bildėti’, *trinksėti*, la. (kurš.?) *trinkš(k)êt*, *-u*, *-ėju* ‘džerškėti, skambėti, žvangėti’ ar daiktavardžius lie. *treñksmas*, la. *truoksnis* ‘triukšmas’.

Šaknies reikšmė linkusi modifikuotis. Be reikšmės ‘trenkti’, rytų baltų kalbose susiformuoja ir kitokios, net gana nutolusios reikšmės: ‘ginti, varyti’, ‘mazgoti’ ir kt. Reikšmė ‘ginti, varyti’, be jau minėtų la. *trèkt* (*iê*) ‘(smogti, trenkti) ginti, varyti’, *trènt* (*ê*) ‘t. p.’, plg. dar la. *trinkt*, *tręncu*, *trinku* ‘varyti’. Reikšmė ‘mazgoti’ – lie. *triñkti*, *treñka* (|| *treñkia*), *triñko* || *triñkė* ‘plauti (galvą, plaukus)’, prk. ‘smarkiai lyjant šlapinti, merkti, šnek. barti, koneveikti’, su priešdėliais ir ‘mušti, lupti’ (dėl reikšmės sąsajų plg. dar lie. *peřti* ‘mušti’ ir ‘prausti, vanoti (pirtyje)’). Savitą reikšmę turi ir priesaginis la. *trīcēt* ‘tirtėti, drebėti’.

Rytų baltų kalbose šaknies **trenk-* / **trink-* imitatyviškumas aiškiai jaučiamas, tačiau sunku pasakyti, ar taip buvo ir prūsų kalboje, nes turimų pavyzdžių reikš-

⁵ Prūsų kalbos šakniniai veiksmažodžiai yra įvairios morfonologinės sandaros: uždarytųjų dvigarsiųjų šaknų prūsų kalbos paminkluose rasta 20 (8 *CeRC*, 5 *CaRC*, 5 *CiRC* ir 2 *CuRC*); veiksmažodžių su dvibalsinėmis šaknimis palyginti nedaug – rastos 9 leksemos, sudarančios du pogrupius (7 – su dvibalsiu *ei* (*CeiC*, *CaiC*, *CiC*) ir 2 – su *au* (*CauC*, *CuC*)); atvirųjų dvigarsiųjų šaknų (*CĕR*, *CĭR*, *Cūr*, *CaR*) rasta 15 (5 su sonantu *m*, 4 su *n*, 3 su *r* ir 3 su *l*). Atvirųjų dvibalsinių šaknų prūsų kalbos paminkluose rasta nedaug – tik 8 šaknys (trys, besibaigiančios dvibalsiu *ei* arba balsiu *ī*, ir penkios, finalėje turinčios *au* ar *ū*). Be to, prūsų kalbos paminkluose rasta 18 veiksmažodžių su balsinėmis šaknimis (5 su atvirojomis ir 13 – su uždarojomis). Apie tai dar žr. Kaukienė 2011: 30.

mės emociškai gana neutralios. Be mušimą reiškiančio *trencke* MBS ‘trenk’, dar yra vienas priešdėlinis III katekizmo pavyzdys: *Almechtiger Ewiger GOTt / der du haft [...] den verstockten Pharao / mit allen den feinen im Roten Meer erseufft – Wiffemufingis prabutſkas deiws / kas tuo (= tou) affai [...] stan pertrinctan Pharao / sen wiffan swaieis / en vrmnan iūrin aufkan=dinnons* „Visagalis amžinas Dieve, kuris tu esi [...] tą **apstulbintą** faraoną su visais savais Raudonoje jūroje nuskindinęs“ III 119/15. Šiuo atveju reikšmė suabstraktėjusi, perėjusi į psichinės veiklos sferą – *pertrinctan* ‘užkietėjusį (užsispyrusį)’, t. y. *‘apstulbintą, pritrenktą’, plg. ir lie. *pritreñkti* ‘apstulbinti’.

grīm- (**grēm-?**) ‘giedoti’

Galimas dalykas, kad imitatyvu gali būti laikomas ir veiksmažodis *grīm-* (ar *grēm-*)⁶, kurio yra paliudyta viena veikiamąjo dalyvio forma *grīmons* (*grīmikan grīmons* ‘giesmelę (su)giedojęs’). Tiesa, ‘giedojimą ar dainavimą’ reiškiantys veiksmažodžiai nebūtinai yra imitatyvai. Tačiau jei atstatytume veiksmažodinę šaknį pr. **grēm-* ‘giedoti, dainuoti’ ir gretintume su ryt. bl. **grēm-* / **gram-* ‘(garsiai ir dusliai) skambėti’ (la. *gremt, gremju, grēmu* ‘murmėti’, lie. *gramėti* ‘kristi su triukšmu’: r. *zpeMEMB*), aptariamasis veiksmažodis gali būti ir imitatyvinės kilmės. Žinoma, pr. *grīmons* ‘(su)giedojęs’ nebereiškia nei dundėjimo, nei murmėjimo, taigi imitatyviškumas yra išblukęs.

stēn- / **stin-** ‘kentėti’

Pr. *stēn-* / *stin-* ‘kentėti’: ryt. bl. **sten-* ‘dejuoti, stenėti’ yra šakninis veiksmažodis: rastos trys būtojo laiko dalyvio formos *stenuns, styienuns, stīnons* ‘kentėjęs’ ir abstraktas *stinsennien* ‘kentėjimą’⁷.

Rytų baltų kalbų veiksmažodžiai lie. *stenėti, stēna, -ėjo*, la. *stenêt, stenu, stenėju* yra labai ekspresyvūs ir juos galima laikyti imitatyvais. Panašūs ir kitų giminių kalbų atitikmenys (daugelis jų – taip pat pirminiai veiksmažodžiai): ags. *stenan* ‘vaitoti, dejuoti’, vvž. *stēnen* ‘stenėti’; s. sl. *stenati* (iš **stenti*), *stēnjō* ‘vaitoti, dejuoti’, r. *стенáть, -аю* ‘vaitoti, dejuoti’, gr. *στένω* ‘dejuoju, aimanuoju’ < ide. **sten-* ‘(garsiai)

⁶ Šaknies *ī* aiškinamas nevienodai – kaip *ī* ar *ē*. Daugelis tyrinėtojų šaknyje atkuria *ī* (santykis tarp **grim-* ir **grīm-* aiškinamas kaip lie. *gyrà* : *girti*, plg. Trautmann 1910: 343, Leskien 1884: 327, Endzelinis IV 181, Toporov II 308; plg. Williamo Schmalstiego rekonstrukciją /*grīmun-*/ (Schmalstieg 1974: 219)). Tačiau Vytautas Mažiulis (žr. Mažiulis I 410, 411) *ī* kildina iš *ē*, atkurdamas **grēm-* (**grēmuns*, **grēmikā* ‘giesmelė’). Apie šį žodį dar žr. Kaukienė 2011: 65.

⁷ Dalyvių formose reikėtų atkurti **stēn-* su ilgoju *ē* (plg. Mažiulis IV 157), kuris pirmajame katekizme pažymėtas *e* (*stenuns* I), trečiajame atspindi baltiško susiaurėjimo *ē* > *ī* (*stīnons* III), o antrojo katekizmo pavyzdį (*styienuns* II) galima skaityti abejaip. Daiktavardis *stinsennien* šaknyje turi *in* (Mažiulis atkuria **stinsen’an*, o pagal jį – bendratį **stintvei* ‘kentėti’. Apie šį žodį dar žr. Kaukienė 2011: 68–69).

dejuoti, aimanuoti'. Dar senesnė yra tiesiog garsinė reikšmė, plg. lo. *tonāre* 'griaudėti, dundėti', iš kurios gali išriedėti ir dejavimo, aimanavimo reikšmė, plg. s. i. *stánati* 'griaudžia, dunda' ir dalyvų *stanant* 'dejuojantis' (žr. dar Mažiulis IV 157–158, Karulis 1992: 293 ir liter.).

Tačiau prūsų kalbos veiksmažodis *stēn-* / *stin-* 'kentėti' nei ekspresyvumo, nei garsinės semos neturi, jo reikšmė suabstraktėjo, pereidama į fizinės ar psichinės veiklos (būsenos) sferą.

2. PRIESAGINIAI VEIKSMAŽODŽIAI

Rytų baltų kalbose dauguma priesaginių veiksmažodžių yra dariniai. Labai ekspresyvūs yra vediniai iš imitatyvų: ištiktukų, jaustukų ar imitatyviškų veiksmažodžių, ypač su priesagomis *-čioti*, *-sėti*, *-telėti*, pvz.: *áikčioti*, *čiaukšėti* (iš *čiaušk-sėti*), *pūrptelėti*. Vis dėlto priesaginiai veiksmažodžiai gali būti ne tik vediniai, bet ir tiesioginiai forminiai, pvz.: lie. *biñdzinti*, *rėplinti*, *čiurlėnti*, *kukuoti*, *bubėnti*, la. *bu-bināt* 'krizenti, prunkštauti (apie arklius); murmėti, bambėti'. Atskirti priesaginius vedinius nuo tiesioginių forminių ne visada lengva. Kiek lengviau tai padaryti gyvojoje kalboje, o mirusi kalba su negausiais rašto paminklais neretai tokius klausimus palieka neišspręstus.

Be to, tiek šaknys, tiek priesagos gali būti išplėtos įvairiais plėtikliais, o tokie plėtikliai gali prisišlieti tiek prie šaknies, tiek ir prie priesagos. Analizuojant imitatyvus, tai gali būti gana svarbu. Nustatyti, kokiai morfemai priklauso plėtiklis, gyvojoje kalboje nėra labai sudėtinga: šaknies plėtiklis kartojasi ne tik visose kaitomosiose formose, bet ir vediniuose⁸. Tačiau prūsų kalboje dėl medžiagos stokos nustatyti, kuriai morfemai priklauso plėtiklis, gana sunku. Sakysime, veiksmažodžio **kal(t)-s-ī-* 'skambėti' *-s-* gali būti tiek šaknies, tiek ir priesagos dalis (žr. toliau).

Prūsų kalbos paminkluose yra apie 130 priesaginių veiksmažodžių su priesagomis *-in-*, *-ī-*, *-ē-*, *-ā-* ir *-au-*. Pavyzdžių su ta ar kita priesaga gausumas nevienodas. Daugiausia veiksmažodžių su priesagomis *-in-* ir *-ī-* (tarp jų yra glaudus ryšys). Žymiai mažiau – su priesagomis *-ā-* ir *-au-*. Todėl veiksmažodžiai analizuojami pagal tos ar kitos priesagos darumą, kiekvienu atveju ieškant galimų imitatyvų.

⁸ Sakysim, šaknis ide. **ten-* 'tempti, tęsti' (lo. *teneō*, lie. *tėvas*) gali turėti įvairių plėtiklių: bl. *-s-* (pr. *tīnštwei* 'traukti', lie. *tęsti*, *-ia*, *tįšti*, *-sta*, *tąsýti*, la. *tīst*, *-stu*, *tīsu*, *tuošātiēs*, *-ājuōs* 'zaudern'), bl. *-p-* (lie. *tempti*, *-ia*, *timpti*, *-sta*, *tampýti*, *ītampa*; la. *tiept*, *pju*, *-pu* 'recken, steifen', *pārtiept* 'perkalbėti', *tīpt*, *-stu*, *-pu* 'niauktis', *tēmt* (*eñ*, *eñ*), *-pju*, *-u* 'godžiai, dideliais gurkšniais gerti', *uztēmt* 'užtempti' (gal *tempt* 'tempti' yra lituanizmas?), matyt, ir pr. *tēmpran* 'brangų' (žr. Mažiulis IV 190)), sl. *-g-* (praslav. **tęg-*, **tęgnōti* 'tempti', plg. Vasmer IV 139) ir kt.

2.1. Priesaga *-in-*

Dauguma baltiškų veiksmažodžių su priesaga *-in-* (la. *-inā-*) yra vediniai – deverbatyvai (ar denominatyvai) – ir turi priežastinę reikšmę, plg. bl. **aug-in(ā)-* ‘auginti’ (lie. *auginti*, la. *aūdzināt*, pr. *auginnons* ‘auginęs’) iš bl. **aug-* ‘augti’ (lie. *áugti*, la. *aūgt*).

Rytų baltų kalbose pasitaiko ir tiesioginių imitatyvų su priesaga *-in-*, kuriuos ne visada paprasta atskirti nuo vedinių iš imitatyvinės kilmės šakninių veiksmažodžių, plg. lie. *liuflinti* ar *čirškinti*. Lietuvių kalboje „Nemaža veiksmažodžių su priesaga *-inti* yra išvesta iš garsų veiksmažodžių ar tiesiog padaryta garsų mėgdžiojimo būdu“ (LKG II 264). Latvių kalboje tokių veiksmažodžių taip pat yra: „[...] verbi ar *-ināt*, kas atdarina skaņas“: *bubināt*, *purpināt* „kullern“ [...], sal. lei. lygina *būbinti*, *bubēnti*“ (Endzelīns 1951: 842–843).

Prūsų kalbos paminkluose veiksmažodžiai su priesaga *-in-* yra pati gausiausia priesaginių veiksmažodžių grupė – beveik 50 (juos ne visada galima atskirti nuo veiksmažodžių su priesaga *-ī-*, nes kai kurie pavyzdžiai gali turėti dvejopas formas – ir su viena, ir su kita priesaga⁹). Imitatyvais būtų galima laikyti du prūsų kalbos pavyzdžius: **klum-st-in-* ‘belsti’ ir **zwaikst-in-/-ī-* (ar **swaikst-in-/-ī-*) ‘šviesti’.

**klum-st-in-* ‘belsti’

Turime porą formų: *klumstinai* ‘beldžia’, *klumstinaitai* ‘belskite’: *öffne die Thūr {der oder die} dem / der da anklopfet – etwer=reis stan wartin {adder stieisie quai} stesmu kas stwi klumstinai* „atverk tas duris {arba tái, kuri} tam, kuris čia **beldžia**“ III 119/1-2; *Klopfet an / so wirdt euch auffgethan – klumstinaitai tijt wīrst iou=mus etwiriuns* „**belskite** taip tampa jums atvėręs (t. y. atvers)“ III 117/26.

Sunku pasakyti, ar pr. *klumstint* ‘belsti’ yra tiesioginis forminys, ar vedinys iš ištiktuko ar kokio šakninio veiksmažodžio.

Jei *klumstint* yra deverbatyvas, reikėtų spėti buvus prūsų kalboje šakninį imitatyvą (plg. **klump-* ar **klumb-*, žr. Mažiulis II 224–225).

Nuo darybinės interpretacijos priklauso ir priesagos atkūrimas. Elementas *-st-* gali priklausyti pamatiniam ištiktukui¹⁰ (*-st-in-*) ar būti veiksmažodžio priesagos dalis (priesaga *-stin-* gali būti performuota baltiška iteratyvinė priesaga *-stī-*).

**zwaikst-in-/-ī-* (ar **swaikst-in-/-ī-*) ‘šviesti’ (*er-* ‘ap-’, *po-* ‘pa-’)

Yra trys priešdėlinės formos: *erschwāigstinai* ‘apšviečia’, *poswāigstinai* ‘(te)pašviečia’ ir *erschwāistiuns* ‘apšvietęs’: *Gleich wie er die gantze Christenheit / auff*

⁹ Šių priesagų buvimas greta matyti visose baltų kalbose, plg. bl. **māk-ī-/-in-* ‘mokyti’: lie. *mókyti*, *móko* ir *mokinti*, la. *mācīt*, *mācu*, *mācīju* ‘mokyti’ ir *mācināt*, pr. *mukint* (**mākint*) ‘mokyti’, *mukints* ‘mokytas’.

¹⁰ Galimas pamatinis ištiktukas gali būti ir su elementu *st-*, ir be jo, plg. lie. *klūm* ar *klūm̃* ‘bar, dunks’ (*KLūm klūm klūm* *kažin kas pasiklumbeno, suklumbeno.*), ‘klumpt’ (*Tik girdžiu, kas klūm̃ klūm̃ klūm̃ i nuklumbėljo palangēm.*) arba *klūmst* ‘klibinkšt’ (*O trečiasis klišas – klumst klumst paklabokšt.*).

Erden berufft / famlet / erleucht / heiliget – Ainawijdei kaīdi (= kaīgi) tans stan posttippin Christiāni=skan / nofemmen preiwackē senrīnka / erfchwāigfti=nai / fwin-tina „Vienokiai, kaip jis tą ištįsą krikščioniją ant žemės pašaukia, surenka, **apšviečia**, šventina“ III 45/16–17; *Der HERR erleuchte sein Angefichte uber euch und sey euch gnedig – Stas Rikijs pofwāigftinai fwaian Profnan kirschewans / bhe boūse ioūmas etnijwings* „Tas Viešpats (te)**pašviečia** savą veidą ant jūsų ir tebūna jums maloningas“ III 133/14; *der Heylige Geyft hat mich durchs Euangelion be=ruffen / mit seinen Gaben erleuchtet – stas Swints Nosēilis ast mien praftan Euangelion perwūka=uns / sen fwaians Dāians erfchwāiftiuns* „ta šventa dvasia yra mane per tą evangeliją pašaukusi, su savomis dovanomis **apšvietusi**“ III 45/13.

Etimologinis (ir darybinis) aiškinimas priklauso nuo to, kaip skaitysime šaknies priebalsius. Šaknies pradžioje gali būti atkuriamas ir s (Mažiulis I 287) ir z (Trautmann 1910: 442, Toporov II 84–85). Jei šaknies pradžioje matome s, veiksmoždį galima sieti su lie. *šviēsti*, s. sl. *svěť* ‘šviesa’, s. i. *śvetah* ‘baltas’. Jei šaknies pradžioje manome buvus z, tuomet veiksmoždį (ir su juo susijusius daiktavardžius *swaikstan* ‘šviesą’, *Suaixtix* ‘švietėjas’) galima sieti su lie. *žvaigždē*, la. *zvaigzne*, *zvaigzna*, *zvaigzde*, *zvaizde* (plg. Trautmann 1910: 442, Schmalstieg 1974: 193). Jeigu atkuriamo veiksmoždį pr. **swaikst-in-*, tuomet pamatinis žodis galėtų būti abstraktas **swaikstan* ‘šviesa’ (Mažiulis I 287).

Įvairūs šviesos dievo užrašymai šaltiniuose (žr. Balsys 2010: 239–242) leidžia atstatyti ir Švaistiką, ir Svaistiką, ir Žvaigždiką.

Taigi ir dėl kilmės, ir dėl darybos lieka gana daug neaiškumų. Vis dėlto lyg ir įtikimiau manyti, kad pamatinis žodis galėjo būti ne abstraktus daiktavardis, o veiksmoždis **zweigz(d)-* ar **sweis-* ‘šviesti’. Daugelyje nagrinėjamojo veiksmoždžio formų šaknies gale rašoma g (išskyrus *erschwāistiuns*). Todėl labai patraukliai atrodo gretinimas su la. *zvaigstītiēs* ‘žibėti’ (su priesaga *-st-ī-*). Gal ir prūsiškajame veiksmoždyje **zwaik-st-in-/-ī-* elementas *st-* yra priesagos plėtiklis. Tokiu atveju abu veiksmoždžiai su priesaga *-in-* (**klum-st-in-* ‘belsti’ ir **zwaik-st-in-/-ī-* ‘šviesti’) tarp šaknies ir priesagos turi *-st-*. Jei šis elementas priklauso priesagai, prūsų priesagas *-st-in-* ar *-st-ī-* gal galima gretinti su rytų baltų iteratyvine priesaga *-st-ī-* (juolab, kad priesagos *-in-* ir *-ī-* istoriškai labai artimai susijusios. Netgi pats veiksmoždis **zwaikst-in-/-ī-* turi abu priesagos variantus *-in-* || *-ī-*: esamojo laiko formos *erschwāigstinai* ir *poswāigstinai* turi *-in-*, bet dalyvis *erschwāistiuns* teturi *-ī-*.

2.2. Priesaga *-ī-*

Prūsų kalbos paminkluose yra gana gausi grupė veiksmoždžių su priesaga *-ī-*, kuri kaitaliojasi su *-ē-* ar *-ā-*, pvz.: *klusīton* ‘klausyti’, *klusēmai* ‘klausome’; *billīt-wei* ‘kalbėti, byloti’, *billē* / *billā* ‘kalba, bylo’, *billēmai* ‘kalbame, bylome’, *billai*, *billāts*,

bille ‘kalbėjo, bylojo’. Tačiau juos tiksliai suskaičiuoti ne taip paprasta. Pirmiausia, kaip jau minėta, priesaga *-ī-* glaudžiai susijusi su *-in-* (žr. 2.1), yra veiksmažodžių, turinčių formų tiek su viena, tiek ir su kita priesaga. Be to, veiksmažodžius su priesaga *-ī-* galima supainioti su veiksmažodžiais, turinčiais priesagą *-ē-* (ilgasis *ē* katekizmo tarmėse siaurėja ir dažnai žymimas kaip ilgasis *ī*). Kintamoji priesaga *-ē-* / *-i-* prūsų kalboje labai reta. Daugelis senųjų *i* kamieno veiksmažodžių su priesaga *-ē-* prūsų kalboje yra persiformavę į tipą su priesaga *-ī-* / *-ē-* / *-ā-*, išlikusių tėra vos keletas (Kaukienė 2004: 204–206). Juos atpažįstame iš *i*-kamienių esamojo laiko formų. Neabejotinas šio tipo pavyzdys yra *turrettwey*, *turryetwei* (*turrītwei*, *turīt*, *turrit* su *ī < ē*) ‘turėti’, es. l. 1. *turri*, 2. *tur* 20x, *turri* 10x, *turei* 6x, 3. *turri* 28x, *turei* 10x, *turrei*, *ture*, dgs. 1 *turrimai* 20x, dgs. 2 *turriti* 3x. Kitaip atrodo veiksmažodžių su priesaga *-ī-* / *-ē-* / *-ā-* esamasis laikas, plg. *milijt* ‘mylėti’, *millē* ‘myli’. Galiausiai, jei neturime bendraties ar kitų informatyvių formų, negalime tikrai žinoti, ar veiksmažodis turi kintamąją priesagą *-ī-* / *-ā-* / *-ē-*, ar nekintamąją *-ā-*. Šios priesagos gali būti istoriškai susijusios, plg. pr. **bil-ī-* ‘kalbėti’ ir lie. *bylōti* (su apibendrinta priesaga **ā*). Nepaisant visų šių neaiškumų, veiksmažodžių su priesaga *-ī-* prūsų kalbos paminkluose galima priskaičiuoti daugiau kaip 50.

Rytų baltų kalbose atitinkamų priesagų struktūra ir funkcijos labai įvairuoja. Lietuvių kalboje tiesioginių imitatyvų su nekintamąja priesaga *-ī-* (*-o-*, *-ė-*), regis, nėra. Tiesa, jų gali būti su nekintamąja priesaga *-i-* / *-ij-*, plg. *džėžyti* ‘kapoti, mušti, lyti’ ir kt. („Yra ir tokių priesagos *-yti* veiksmažodžių, kurie sudaryti garsų mėgdžiojimo būdu ir reiškia su garsu susijusį tęstinį arba pasikartojantį intensyvų veiksmą“ (LKG II 262)). Imitatyvai su priesaga *-ē-* taip pat nebūdingi. Daugiausia tai būsenos reikšmės deverbatyvai, pvz.: *sėdėti*, *gulėti* ir pan. Tačiau imitatyviški, nors ir ne tiesioginiai forminiai, yra ištiktukinės kilmės su priesaga *-sē-*: *purpsėti*, *čiepsėti* ir pan. Latvių kalboje šios priesagos yra gana smarkiai pakitusios, todėl gretinimams reikėtų atidesnės istorinės analizės.

Tikrų priesagos *-ī-* imitatyvų prūsų kalbos paminkluose rasti nelengva. Kaip imitatyviški ar imitatyvinės kilmės analizuojami du pavyzdžiai: **bil-ī-* ‘kalbėti’, **kal(t)s-ī-* ‘skambėti’.

**bil-ī-* ‘kalbėti’

Veiksmažodis turi daug formų, kurios akivaizdžiai rodo jo priklausomybę struktūrinei klasei *-ī-* / *-ē-* / *-ā-*: bendratyje priesaga *-ī-* (*billitwei* ‘kalbėti, byloti’), esamojo laiko formose *-ē-* ar *-ā-* (*billē*, *billā* ‘byloja’, *billēmai* ‘bylojame’), būtajame laike – *-ē-* ar *-ā-* (*billai* ‘bylojau’, *billāts* ‘bylojo’, *bille* ‘vadino’ ir kt.):

*Ich bitte euch / wollet meine Beicht hören / vnd mir die Vergebung **sprechen** – as madli wans / Quoi=tilaiti maian Grikaufnan kirditwei / bhe mennei stan etwerpfennien billit* „aš prašau jus, tenorite maną išpažintį girdėti ir man tą atleidimą **byloti**“

III 67/16; *Darauff foll der Beichtiger sagen* – *Noftan turri stas Klaufi=8winks billitwei* „Ant to tūri tas nuodėmklausys **byloti**“ III 71/8; *Was sagt nun Gott von diesen Gebotten* – *Ka billā tēnti Deiws esse wis=sans schins Pallaiptsans?* „Ką **byloja** dabar Dievas apie visus šiuos paliepinimus?“ III 37/8; *Da vnser Herr Christus spricht Marci am letzten* – *Kāigi nouson Rikijs Christus billē Marci en pansdaumannien* „Kaip mūsų viešpats Kristus byloja Morkaus paskutiniame“ III 61/9; *Wir sagen dir Lob vnd Danck* – *Mes billēmai tebbei pogirsnan bhe dīnckun* „Mes **bylojame** tau pagyrimą ir dėką“ III 131/15; [...] *von dem Baum / dauon Jch dir gebot / vnd sprach: Du solt nicht dauon Effen* – [...] *effe stefmu garrin / Esse kawīdsmu as tebbei laipinna / bhe billai / Tu niturei effe stefmu īft* „[...] nuo to medžio, nuo kokio aš tau liečiau bei **bylojau**: Tu neturì nuo to valgyti“ III 105/9; *Nam er das Brodt / dancket / vnnd brachs / vnnd gabs feinen Jūngern vnnd sprach / Nemet hin / Effet* – *imma tans stan=geitin dīnkauts bhe līmauts / bhe dai fwaimans / maldaijims / bhe billāts / immaiti ftwen / īdeiti* „ėmė jis tą duoną, dėkojo ir dėkojo ir laužė bei davė saviems mokiniams ir **bylojo**: Imkite ten, valgykite“ III 75/4; *Wie Sara Abraham gehorsam war / vnd hies jn Herr* – *kai Sara Abraham po=klūfmai bhe / bebille/ din Rikijs* „kaip Sara Abraomui paklusni buvo bei **vadino** jį viešpačiu“ III 93/14; *Nim [...] jn auff HErr / vnd wie du gefagt haft* – *immais [...] ften enfai Rikijs / kāi=gi tu affai billiuns* „imk [...] jį ant viešpaties, kaip tu esi **bylojęs**“ III 117/24.

Prūsų veiksmažodžio **bil-ī-* ‘kalbėti’, kaip ir lietuvių *bylėti*, šaknis galėtų būti kildinama iš garsažodžio: bl. **bil-* / **bel-* ar **bal-* ‘kalbėti, sakyti’ iš *‘trinkėti, bildėti, aidėti’ (plg. Mažiulis I 142) < ide. **bhel-* ‘aidėti, trinkėti’, plg. s. isl. *bylja* ‘dundėti, trinkėti’. Šaknis neretai išplečiama, ir tuomet abi reikšmės (garsažodinė ir kalbėjimo) gali būti greta, pavyzdžiui, lie. *bildėti* ir la. (at)*bildēt* ‘(at)sakyti’. Ne paisant imitatyvinės kilmės, aptariamojo prūsų veiksmažodžio ekspresinė reikšmė visiškai išblukusi. Veiksmažodžiu **bil-ī-* verčiamos įvairios vokiečių originalo veiksmažodžių formos: *sprechen* ‘kalbėti’, *sagen* ‘sakyti’, *hies* ‘vadino’, tačiau nė vienu atveju nėra jokio imitatyvinio reikšmės atspalvio. Taigi veiksmažodis imitatyvu nebelaikytinas. Beje, pr. *billit* atitikmuo lie. *bylėti* ne tik neturi kokios su garsu susijusios menkinamosios reikšmės, bet jame ryški iškilmingumo sema.

**kal(t)s-ī-* ‘skambėti’

Labai panašus į imitatyvą (ar vedinį iš imitatyvo) yra veiksmažodis **kalts-ī-* ‘skambėti (lauten)’. Turime užrašytas dvi esamojo laiko formas *kaltzā*¹¹ ir *kelsai*¹² (**kalsā*) ‘skamba’: *Wie die Wort vnnd Verheyffunge Gottes lauten* – *kāigi ftai wirdai*

¹¹ Prie balsės *t* įspraudimas, jei tai ne rašybos klaida, galėjo atspindėti tarp *l* ir *s* fonetiškai įsiterpusį *t*.

¹² Žodžio gale parašytas *-i* nebūtinai reiškia sutrumpėjusią priesagą *-āja* (taip spėja Mažiulis ir kai kurie kiti tyrėjai, žr. Mažiulis III 99 ir liter.), nes prūsų kalbos paminkluose žodžio gale po balsio (ypač ilgojo) labai dažnai parašyta *i*.

bhe preibillifnai Deiwas kelfjai „kaip tie žodžiai bei prižadėjimai dievo **skamba**“ III 61/6; *Der hat sie fagen vnd wie sie lauten – tans kan stai billē / bhe kāigi stai kaltzā* „jis turi, ką jie byloja bei kaip jie **skamba**“ III 77/7.

Esamojo laiko forma **kalsā* leidžia veiksmažodį struktūriškai interpretuoti dvejopai – išvelgti nekintamąją priesagą *-ā-* arba kintamąją priesagą *-ī-* / *-ē-* / *-ā-*. Dažniausiai atkuriamas veiksmažodis su priesaga *-ā-* (bendratis būtų **kals-ā-t(wei)*) plg. Trautmann 1910: 361, Endzelins IV 139, Mažiulis III 99–100, Schmalstieg 1974: 206). Tačiau, kaip rodo vedinys *kalsīwingiskan*, bendratis galėtų būti ir su priesaga *-ī-* (**kals-ī-t(wei)*)¹³.

Veiksmažodis turi seną imitatyvinę šaknį **kal-* / **kel-* ‘skeisti garsą’, plg. la. *kaļuōt* ‘plepėti’, sl. redupl. *kol-kolъ* > *колокол* ‘varpas’, sva. *hellan* ‘ertönen’, gr. *κέλαδος* ‘triukšmas’; daugelyje kalbų yra šios šaknies veiksmažodžių, reiškiančių ‘šaukti’: lo. *calāre*, gr. *καλεῖν*, het. *kaleš-* ir pan. (žr. dar Mažiulis III 99–100, Schmalstieg 1974: 206 ir lit.). Todėl reikia nustatyti, kam priklauso *-s-* – šakniai ar priesagai. Jei tai būtų šaknies plėtiklis, pr. **kal(t)s-ī-* galima būtų gretinti su lie. *kalbėti*¹⁴, t. y. abiem atvejais šaknis **kal-* išplėsta (priebalsiais *-s-* ar *-b-*). Jei priebalsis *-s-* yra priesagos plėtiklis, jis būtų panašus į lietuvių imitatyvinės kilmės veiksmažodžių *-s-* iteratyvinėje priesagoje *-s-ėti* ar būsenos *-s-oti*. Daugelis jau minėtų tyrėjų išvelgia priesagą *-sā-* ir aptariamąjį veiksmažodį lygina su lie. *dilbsóti*, *murksóti* ir pan. Tik Vytautas Mažiulis (Mažiulis III 99–100) greta lietuviškų pavyzdžių su priesaga *-soti* nurodo ir jų giminaičius su *-sėti*: *linksóti* ir *linksėti* ir pan. Jeigu manytume, kad reikia bendratį atkurti ne **kal(t)s-ā-*, o **kal(t)s-ī-*, kintamoji priesaga *-ī-* / *-ē-* / *-ā-* galėjo atsirasti vietoje nykstančios *-ē-* / *-i-*, ir tuomet artimesni būtų lietuvių iteratyvai su priesaga *-sėti* (žr. dar 2.3).

2.3. Priesaga *-ā-*

Rytų baltų kalbose gali būti imitatyvų, net tiesioginių forminių su priesaga *-ā-*, pvz.: lie. *baubóti* (: *baūbti*), *mauróti*, *maumóti* ‘valgyti, esti pilna burna; bliauti, mauroti; neaiškiai, pro nosį kalbėti’, la. *brēkât* ‘rėkti, bliauti’ (: *brekt* ‘t. p.’), *trankât* ar *trenkât* ‘vaikyti, gainioti’ (: *trēnk* ‘t. p.’). Tiesa, latvių kalboje jie kiek retesni, ir paprastai tai intensyvinės reikšmės deverbatyvai, o lietuvių kalboje nemaža tiesioginių forminių („Labai daug veiksmažodžių yra padarytų su priesaga *-(i)oti*, mėg-

¹³ Būdvardžiai su priesaga *-īwing-* paprastai padaromi iš veiksmažodžių su priesaga *-ī-*, dar žr. Kaukienė 2004: 102.

¹⁴ Reikšmė ‘kalbėti’ nesunkiai galėjo išriedėti iš reikšmės ‘šaukti’, tačiau lietuviškojo veiksmažodžio ekspresinė reikšmė išblukusi, ir jo jau nebegalima laikyti imitatyvu.

džiojant garsus ar vaizdus“ (LKG II 255)). Tačiau prūsų kalbos paminkluose iš 19 veiksmažodžių su priesaga *-ā- nėra nė vieno, kurį būtų galima laikyti imitatyvu ar kuris galėtų būti imitatyvinės kilmės. Tik jeigu greta esamojo laiko formos *kalsā ‘skamba’ įsivaizduotume bendratį *kalsāt(wei), tai būtų vienintelis pavyzdys, tiesa, ne su priesaga *-ā-, o su *-sā-. Prūsų galima priesagą *-sā- lyginti su lie. -soti nėra taip paprasta: išiktukinės kilmės vediniai su priesaga -soti (pvz.: *dunksóti*, *burbsóti*) reiškia būseną, susijusią su kūno padėtimi, o garsinės reikšmės jos lieka tik šešėlis (plg. garsą reiškiančius veiksmažodžius su priesaga -sėti, tokius kaip *dunksėti*, *burbsėti*).

2.4. Priesaga -au-

Rytų baltų kalbose veiksmažodžiai su priesaga -au- (ar su ja istoriškai susijusia priesaga -uo-)¹⁵ dažniausiai yra denominatyvai. Lietuvių kalboje yra ir deverbatyvų – tai iteratyviniai vediniai iš šakninių imitatyvų, plg. lie. *stáugti* – *stūgauti* (daugiau pavyzdžių LKG II 249, 253). Tačiau yra ir tiesioginių forminių, t. y. neišvestinių veiksmažodžių, suformuotų su priesaga -au- / -uo-, pvz.: lie. *kukúoti*, la. *kukuot* ‘kukuoti’¹⁶ (plg. ir r. *кyкoвaтb* ‘kukuoti’ – slavų priesaga -ova- atitinka baltų -au-), lie. *krúpauti* ‘krūpčioti’, *šiūrúoti*, la. *bauruot* ‘baubti’ ir pan. Lietuvių kalboje tiesioginiai forminiai dažniau turi priesagą -uo-, o su priesaga -au- dažnesni iteratyvinės reikšmės deverbatyvai.

Prūsų kalbos paminkluose yra 16 veiksmažodžių su priesaga -au-. Tarp jų – pora pavyzdžių, kuriuos būtų galima laikyti imitatyvais: **mur-au-* ‘murmėti’ ir **wūk-au-* ‘kviesti, šaukti’, nors dėl jų kilmės lingvistų nuomonės skiriasi.

**mur-au-* ‘murmėti’

Pr. **mur-au-* ‘murmėti’ turi vieną formą – tai veikiamasis būtojo laiko dalyvis *murrawuns* ‘murmėjęs’: *Habe mit meines gleichen gezúrnet / Wider meine Frawe gemurret vnd gefluchet – Ašmai sen maifei polligun ernertūns / Prī=ki maian waifpattin murrawuns bhe klantūwuns* „Esu su man lygiu sunirtęs, prieš maną viešpačią **mur-mėjęs** ir keikęs“ III 69/5.

Šis prūsų veiksmažodis paprastai laikomas skoliniu iš vok. *murr-en* ‘niurnėti, murmėti’ (Trautmann 1910: 380, Endzelins IV 263, Mažiulis III 160). Murmėji-

¹⁵ Latvių kalboje priesagos -au- tarmėse bėra tik pėdsakai, todėl visais atvejais veiksmažodžiai sudaromi su priesaga -uot-, -uoju-, -uoju.

¹⁶ Tai yra pastebėjęs ir Janis Endzelynas: „Vėl ar -uoju beidzas daži verbi, kas atdarina skaņas, piem., *kukuoju* (= lei. *kukuojū*)“, žr. Endzelins 1951: 811.

mas reiškiamas žodžiais su šaknimi *mur-* daugelyje kalbų: lo. *murmur* ‘murmės’, gr. *μορμύρω* ‘murmū’, lie. *murmėti*, la. *muřmēt* ir pan. (šaknį galima laikyti imitatyvine – *lautnachahmend* (Fraenkel 473)). Tiesa, visi šie imitatyvai turi reduplikuotą šaknį, matyt, todėl prūsiškas veiksmažodis laikomas germanizmu. Nereduplikuota šaknis *mur-*, besibaigianti sonantu, baltų kalbų šakniniams imitatyvams nebūdinga. Lietuvių kalboje šakniniai *ia* kamieno imitatyvai paprastai turi uždaras šaknis. Jei šaknyje yra ilgasis balsis, dvibalsis ar mišrusis dvigarsis, dažniausiai ji pridenžiama pakartojant šaknies pradžios priebalsį (reduplikacija) arba pridedant formantą *šk* (*sk*, *zg*, *žg*) arba tiesiog kokį priebalsį – dažniausiai *k*, pvz.: *baũ-b-ia*, *čĩr-šk-ia*, *muř-k-ia*, *dũ-zg-ia*, *ũ-k-ia*, *mũ-kia* ir pan. Panašiai yra ir *a* kamieno veiksmažodžiuose su priesaga *-ėti*: *dárda*, *čérška*, *bĩrzza* ir kt. Tačiau tiesioginiai imitatyvai su antrinėmis priesagomis po sonanto gali turėti ir nepridenžtą šaknį, pvz.: *čĩrėti*, *džĩrinti džyrũoti*. Todėl visai įmanoma ir priesaginį prūsų veiksmažodį *murrawuns* laikyti indigeniu žodžiu.

***wũk-au-** ‘kviesti, šaukti’

Prūsiškasis veiksmažodis paliudytas dviem formomis – nepriešdėline *wũkawi* ‘kviečia’ ir priešdėline *perwũkauns* ‘pašaukęs’: *Denn das Wort (Fũr Euch) fordert eitel Glaubige hertzen – Beggi ftas wĩrds (Pěr wans) wũ=kawi wĩffans druwĩngĩns firans* „nes tas žodis (Už jus) **kviečia** visàs tĩkinčias širdis III 77/18–19; *der Heylige Geyft hat mich durchs Euangelion be=ruffen / mit seinen Gaben erleuchtet – stas Swĩnts Nosėĩlis ast mĩen praftan Euangelion perwũka=uns / sen fwaians Dāians erfchwāĩftiuns* „ta šventa dvasia yra mane per tą evangeliją **pašaukusi**, su savomis dovanomis apšvietusi“ III 45/12–13.

Šio veiksmažodžio kilmę tyrinėtojai aiškina įvairiai. Jis gali būti laikomas denominatyvu ir kildinamas iš daiktavardžio *wackis* (Trautmann 1910: 466, Endzelins IV 341). Tačiau **wũk-au-* siejimas su daiktavardžiu mažai įtikimas. Prie tos išvados priėjo ir Mažiulis: aptardamas *perwũkauns*, tradiciškai laikė jį denominatyvu (Mažiulis III 276), tačiau vėliau, rašydamas apie nepriešdėlinę formą *wũkawi* ‘kviečia, šaukia’, šios nuomonės atsisakė, siūlydamas laikyti aptariamąjį veiksmažodį deverbatyvu ir kildindamas *wũkawi* iš veiksmažodžio *wackĩtwei* ‘šaukti, kviesti’ (Mažiulis IV 267). Panašiai šio veiksmažodžio kilmę mato ir Williamas Schmalstiegas (Schmalstieg 1974: 172, 196). Vis dėlto ir denominatyvinės, ir deverbatyvinės kilmės aiškinimas susiduria su vienu keblumu – abiem atvejais šaknyje tekstų rekonstruoti balsių kaitą *a : ā* (po LG *ũ*). Tačiau denominatyvams darybinė balsių kaita nebūdinga, o deverbatyvai su priesaga *-au-* kiekybinės kaitos *a : ā* neturi nė vienoje baltų kalboje.

Veiksmažodžio **wũk-au-* ‘kviesti, šaukti’ kilmę būtų galima aiškinti dar kitaip, jei šaknies balsį *ũ* laikytume senu ir nekildintume iš **ā*. Tuomet šis veiksmažodis

galėtų būti gretinamas su lie. *úkaukti*¹⁷. Priesaginis veiksmažodis *úkaukti* yra intensyvas iš garsažodinės kilmės šakninio veiksmažodžio *úkti*, *-ia*¹⁸. Tokių garsažodinių deverbatyvų labai daug lietuvių kalboje, pvz.: *čirškauti* : *čirškšti*, *šúkaukti* : *šaukti*, *švilpauti* : *švilpti* ir pan. Ir semantiškai (iteratyvinė intensyvinė reikšmė), ir struktūriškai jie labai panašūs į kitus deverbatyvus. Galima būtų spėti, kad panašios darybos yra ir pr. **wūk-au-*, tuomet ir jis būtų deverbatyvas. Tačiau šakninių imitatyvų labai daug tik lietuvių kalboje, latvių kalboje jų visai maža, o prūsų kalbos paminkluose nerasta nė vieno. Todėl ir deverbatyvinė aptariamojo veiksmažodžio kilmė kelia abejonių.

Tad greičiausiai ir pr. **wūk-au-* yra ne deverbatyvas, o **tiesioginis garsažodinės kilmės forminys**. Jis galėjo atsirasti iš garsažodžio *ū-ū*. Ir struktūra, ir reikšme į pr. **wūk-au-* ar lie. *úkaukti* labai panašūs yra veiksmažodžiai lie. *úbauti* (: *ūbti*, *-ia*, *-ė*) ir la. *ùbuot* ‘úbauti’. Jie reiškia šaukti *ū-ū*, o prieš priesagos balsį įsiterpia *k* arba *b*. Čia dar galima pridėti ir la. *ūjināt* ‘garsiai šaukti *ū-ū* – šįkart prieš priesagos *-in-ā-* balsį įsiterpęs *j*. Iš garsinės reikšmės ‘šaukti’ labai nesunkiai gali atsirasti ‘kviesti’.

IŠVADOS

Tyrimas parodė, kad prūsų kalboje veiksmažodinių imitatyvų tikrai būta. Nors religinio turinio tekstai neleidžia tikėtis jų gausos, vis dėlto iš turimos medžiagos galima spręsti apie jų pobūdį, struktūros ypatumus.

Vargu ar prūsų kalboje buvo susiformavusios tokios produktyvios **šakninių** imitatyvų klasės kaip rytų baltų kalbose. Nors lietuviški *ia* kamieno šakniniai imitatyvai labai gausūs, tačiau jų gerokai mažiau latvių kalboje. Todėl labai sunku

¹⁷ Pagrindinė (ir senoji) jo reikšmė yra garsinė: veiksmažodis reiškia tam tikrą garsą, skleidžiamą gyvų būtybių (tai gali būti pelėdos, apuokai, lapės, voverės, kurkliai, maži vaikai ir kt.) ar net negyvų (vėjas, traukinys). Tačiau jis gali turėti reikšmę ‘šaukti, kviesti, susišinoti šukaujant’ (plg. šiuos pavyzdžius iš LKŽ: *Vaikai girioj úkauja, nori vieni kitus prisišaukt. Pažudom medė vienas vieną, o tada úkaujam. Miške úkauk, kad nepasmestum. Kalne rugiai, sode obuolėliai, šukavo, úkavo tėvas dukrą savo ir kt.*).

¹⁸ LKŽ veiksmažodis *úkti*, *-ia*, *-ė*, be įprastinių reikšmių 1. ‘šaukti, úkti (apie pelėdą, apuoką, kiškį ir pan.)’; 4. ‘gaudžiai aidėti, gausti, skambėti, užti, dugzti’; 5. ‘išduoti šaižų garsą, švilpti (apie garvežio, laivo sireną) ir pan. (plg. ir DŽ *úkti, úkia, úkė* 1. ‘gausti, aidėti’; 2. ‘šaukti (apie pelėdą, kiškį)’), dar gali reikšti: 2. ‘šaukti, rėkti, úkauti (ppr. susižinant)’ (*Mes tų pradėjom úkt. Tik brazdi brazdi úkdamas [bernas] palėpe prie kertės ir pradėjo leistis [žemyn]. Patys įsibailindami, imdavo pasienyje úkti, nernėti, krapštytis, belstis*. 3. intr. ‘neaiškiai kalbėti, vograuti’ (*Mano vaikas labai geras, úkia jis sau vienas palikitas*).

tikėtis jų buvus prūsų kalboje, kurioje *ia* kamieno veiksmažodžių būta ne taip gausiai. Juolab sunku tikėtis intarpinių ar *sta* kamieno imitatyvų (tai lietuvių kalbos naujadarai). Kadangi prūsų kalboje nesusidarė tokios struktūrinės-semantinės opozicijos *causativa / resultativa* kaip rytų baltų kalbose, todėl nesusidarė ir tiek daug *ia* kamieno resp. intarpinių ar *sta* kamieno veiksmažodžių. Be to, prūsų kalboje greičiausiai nebuvo veiksmažodžių, struktūriškai atitinkančių rytų baltų *a* kamienius su antrine priesaga *-ėti*. Žinoma, gyvojoje prūsų kalboje galėjo būti imitatyvinės kilmės šakninių veiksmažodžių, tačiau jie nei morfologine, nei morfonologine struktūra nepriminė lietuviškų ar latviškų. Aptartieji šakniniai pavyzdžiai, nors ir yra imitatyvinės kilmės, bet ekspresinę reikšmę praradę. Jų reikšmės gana neutralios, ekspresyvumo semos nebejaučiamos.

Priesaginių imitatyvų prūsų kalboje galėjo būti daug daugiau. Tai rodo aptartieji pavyzdžiai su priesagomis *-in-*, *-ī-*, *-au-* (kai kurios priesagos galėjo turėti plėtiklius *-s-* ar *-st-*).

Gyvojoje prūsų kalboje tiesioginių priesaginių imitatyvų galėjo būti daugiau ir įvairesnių. Sunku pasakyti, ar buvo vedinių iš imitatyvų, ypač deverbatyvų. Tai priklauso nuo šakninių imitatyvų buvimo. Jei jų buvo nedaug, negalėjo būti ir daug vedinių.

Daugelis prūsų imitatyvinių veiksmažodžių, matyt, buvo tiesioginiai forminiai. Tuo jie artimi slavų kalboms ir skiriasi nuo rytų baltų kalbų, kuriose daug priesaginių vedinių iš šakninių imitatyvų. Struktūriniai prūsų veiksmažodžių tipai taip pat gerokai skiriasi nuo lietuviškų ir latviškų.

LITERATŪRA

Balsys Rimantas 2010: *Lietuvių ir prūsų dievai, deivės, doasios: nuo apeigos iki prietaro*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

DŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, elektroninis variantas, vyr. red. Stasys Keinys. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <http://dz.lki.lt>.

Endzelīns Jānis I–IV: *Darbu izlase 1–4*. Rīgā: Zinātne, 1971–1982.

Endzelīns Jānis 1951: *Latviešu valodas gramatika*. Rīgā: Latvijas valsts izdevniecība.

Fraenkel Ernst. *Litauisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverl.; Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1962.

Jakulis Erdvilas 1996: *Tekėti, teka, tekėjo* tipo veiksmažodžiai baltų kalbose. – *Vakarų baltų kalbos ir kultūros reliktai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 8–17.

Jakulis Erdvilas 2004: Lietuvių kalbos *tekėti, teka* tipo veiksmažodžiai. – *Baltistica* 38(1–2), 5–306.

Jakulis Erdvilas 2005: Lietuvių ir latvių *tekėti, teka* tipo veiksmažodžiai. – *Baltai ir jų giminaičiai (Tiltai, priedas Nr. 26)*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 93–110.

Karulis Konstantīns 1992: *Latviešu etimoloģijas vārdnīca 2*, Rīga: Avots.

Kaukienė Audronė 2004: *Prūsų kalbos tyrinėjimai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

Kaukienė Audronė 2005: Žodžių, jų dalių bei formų sudarymo būdai. Terminai. – *Baltai ir jų giminaičiai (Tiltai, priedas Nr. 26)*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 133–138.

Kaukienė Audronė 2011: *Prūsų kalbos tyrinėjimai 2*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

Leskien Adalbert: *Der Ablaut der Wurzelsilben im Litauischen*. Leipzig: S. Hirzel, 1884.

LKG I–II – *Lietuvių kalbos gramatika 1–2*, vyr. red. Kazys Ulvydas. Vilnius: Mintis, 1965–1971.

LKŽ – *Lietuvių kalbos žodynas*, elektroninis variantas, redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. red.), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008. Prieiga internete: www.lkz.lt.

Lubienė Jūratė 2005: Gyvūnų garsus reiškiantys šakniniai veiksmažodžiai lietuvių ir latvių kalbose. – *Baltai ir jų giminaičiai (Tiltai, priedas Nr. 26)*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 161–171.

Mažiulis I–IV – Mažiulis Vytautas. *Prūsų kalbos etimologijos žodynas 1–4*. Vilnius: Mokslas, 1988–1997.

Pokorny Julius 1959: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern: Francke.
Prūsų kalbos paminklai 1–2, par. Vytautas Mažiulis. Vilnius: Mokslas, 1966–1981.

Schmalstieg William 1974: *An old Prussian Grammar*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press.

Топоров I–V – Топоров Владимир. *Прусский язык 1–5*. Москва: Наука, 1975-.

Trautmann Reinhold 1910: *Die altpreussischen Sprachdenkmäler*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Vasmer I–IV: Фасмер Макс. *Этимологический словарь русского языка 1–4*, изд. 2. Москва: Прогресс, 1986–1987.

Kiti straipsnio sutrumpinimai – kaip Vytauto Mažiulio *Prūsų kalbos paminkluose*.

The Origin of Verbs of Imitation in Prussian

SUMMARY

Imitation-based words can be recognized by the evident relationship between their sound structure and their specific semantic features. Those words are of iconic nature. Words of imitation-based origin are frequently referred to as vocalizations (*lautnachahmend* in German; *звукоподражательные* in Russian) but this term is not precise enough. Though the greatest majority of those words are used to imitate sounds, they can also denote movement and images (*varvėti* ‘dribble’, *tviėksti* ‘flash’, *blizgėti* ‘glitter’, etc.).

Imitation-based words can belong to different parts of speech. As a rule, those words are interjections and onomatopoeic interjections. However, verbs can also have their imitation-specific character, and this is true of some directly – formed verbs, not only of the derivatives from parts of speech with a strong emotional and expressive meaning component in them. Imitation-based words can be also found among nominal parts of speech, especially in nouns, though their number in those parts of speech is not large. The present article is aimed at finding out the specific imitation-based verbs in Prussian recorded sources.

Imitation-based words of verbal character are abundant in the East Baltic languages. This fact enhances the credibility that words of the same character could exist in Prussian as well. An attempt was made to select all possible examples from the recorded Prussian sources that could ‘lend themselves’ to the study of imitation-based verbs. The very character of text-specificity in Prussian records does not suggest a great abundance of imitation-based words in those texts. Thus, all verbs that appear to have the slightest resemblance to imitation-based words were studied, especially the ones with strong features of vocalization. Besides, the words that have connection with some other related words with imitation-based meanings in other languages were also examined.

The morphological and morpho-phonological structure of imitation-based words in Lithuanian and Latvian has much in common. Those words are both root verbs and derived verbs. Specific structure-related features were searched for in the Prussian sources as well. First of all, a study of Prussian root-verbs (suffix-free verbs) was carried out, and then derivative verbs were analysed on the pattern of grouping them into certain categories according to difference in their suffixes.

About seventy root-verbs in Prussian can be identified. They can be characterized by roots of different structure, in many cases this structure is quite complex, with multiple consonant and diphthong combinations. This fact is an indication of a possible imitation-based word formation, whose typical feature is complex root. However, we did not succeed in identifying fully convincing imitation-based words, and we focused our attention on the verbs that have a strong likelihood of being related to imitation-based verbs: **trenk-/*trink-* ‘hit’, *grīm-* (*grēm-?*) ‘sing’ and *stēn-/stin-* ‘suffer’.

There are about 140 suffixal verbs in Prussian recorded sources with the suffixes (*-in-*, *-ī-*, *-ē-*, *-ā-* and *-au-*). The numbers of verbs with one or another suffix vary. Most of those verbs

have the closely related suffixes *-in-* and *-ī-*. A considerably smaller number of verbs have the suffixes *-ā-* and *-au-*. Thus, the verbs were analysed according to the word formation characteristics of the suffixes with reference to their possible imitation-based derivatives.

Verbs with the suffix *-in-* in Prussian make up one of the biggest suffixal groups – up to 50 of them can be identified (though they are not always easy to distinguish from verbs with the suffix *-ī-* as some of the words have double forms, with one suffix or the other). These two Prussian verbs could be said to belong to imitation-based words: **klum-st-in-* ‘knock’ and **zwaikst-in-/-ī-* (or **swaikst-in-/-ī-*) ‘shine’.

Verbs with the suffix *-ī-* are quite numerous, the suffix *-ī-* in them is often used interchangeably with the suffixes *-ē-* and *-ā-*, and it is not an easy matter to count them exactly. As it was already mentioned, the suffix *-ī-* is closely related to *-in-*. Besides, verbs with the suffix *-ī-* can be easily confused with the verbs having the suffix *-ē-* (when the long *ē* is narrowed and it is marked as a long *ī*). Despite these complications, it is possible to count more than 50 verbs with the suffix *-ī-* in Prussian though pure imitation-based words are hard to identify. Three examples were analysed as having imitation-based origin: **bil-ī-* ‘speak’, **kalts-ī-* ‘ring’ and **wak-ī-* ‘invite’, ‘call’.

There are also 16 verbs with the suffix *-an-* in Prussian records. Two among them can be treated as imitation-based words: **mur-au-* ‘murmur’ and **wūk-au-* ‘invite’, ‘call’ though linguists’ opinion of their origin differ.

Research data show that imitation-based verbs really existed in Prussian. However, root-verbs among those Prussian words could not have been as abundant as in East Baltic languages, especially in Lithuanian. In turn, the number of suffixal imitation-based words in Prussian must have been much greater. The already discussed examples with the suffixes *-in-*, *-ī-*, *-au-* all give evidence of that; besides some of the suffixes could have contained the extending part *-s-* or *-st-* in them.

The majority of Prussian imitation-based verbs are likely to have been directly formed words. This feature brings them close to Slavic languages and makes them different from East Baltic languages, which are characterized by abundant suffixed derivatives from imitation-based root-words. Structural types of Prussian verbs also differ considerably from those in Lithuanian and Latvian.

Įteikta 2011 rugsėjo 6 d.

AUDRONĖ KAUKIENĖ

Klaipėdos universitetas

Kretingos g. 41-30, LT-92303 Klaipėda, Lietuva

audrakauk@gmail.com